

Οι πολλαπλές πτυχές της ανισότητας στην Ελλάδα

Ερευνητική ομάδα:

S. Danchev, Γ. Γατόπουλος, Ν. Καλαβρέζου, Κ. Κόντος, Α. Μαυρόπουλος και Γ. Παύλου

Συντονισμός:

Ν. Βέττας

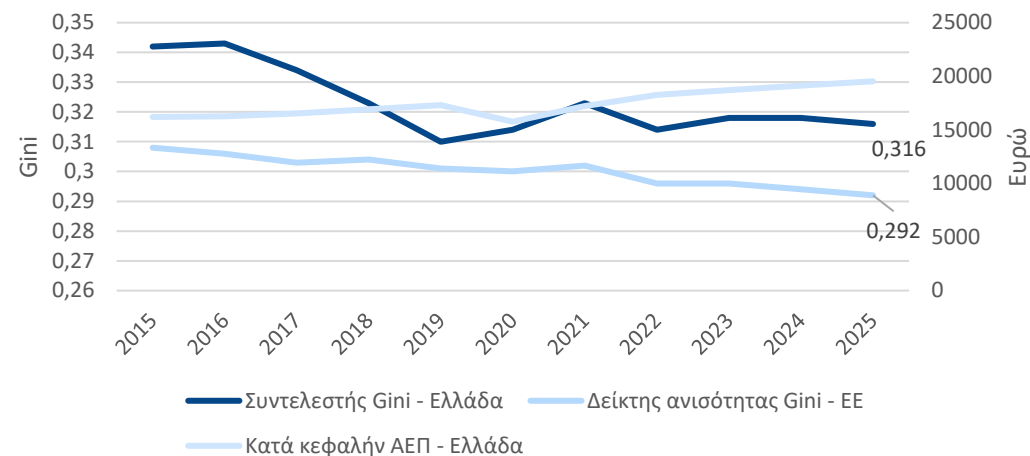
8 Ιουνίου 2026

Ερευνητικό ερώτημα

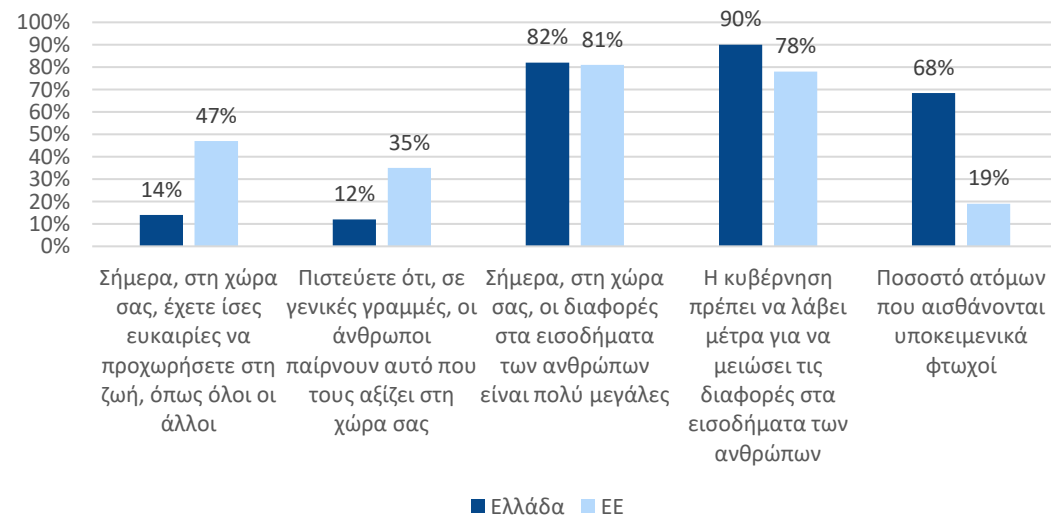
Μετά τα χρόνια της κρίσης του δημόσιου χρέους, η οικονομική ανάπτυξη συνοδεύτηκε από μια οριακή μείωση του συντελεστή Gini, καθιερωμένου δείκτη μέτρησης εισοδηματικής ανισότητας

- Ωστόσο, οι αντιλήψεις δείχνουν το αντίθετο: σχεδόν 7 στα 10 νοικοκυριά αναφέρουν ότι δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα, ενώ οι Έλληνες θεωρούν ότι η ανισότητα είναι πολύ πιο έντονη από τον μέσο όρο της ΕΕ
- Αυτό το χάσμα μεταξύ των συνολικών στατιστικών στοιχείων και των αντιλήψεων αποτελεί το σημείο εκκίνησης για το **ερευνητικό ερώτημα**: Τι μαθαίνουμε όταν κοιτάζουμε πέρα από τον δείκτη Gini;

Πηγή: ELSTAT - EU SILC

Ποσοστό ατόμων που συμφωνούν απόλυτα με τη δήλωση

Γιατί να κοιτάξουμε πέρα από τον Gini

Η απόκλιση μεταξύ των συνολικών δεικτών και των αντιλήψεων δεν είναι τυχαία - οι σχετικοί δείκτες μπορεί να παραμείνουν σταθεροί, ενώ το βιοτικό επίπεδο μειώνεται.

- Κατά τη διάρκεια της κρίσης, η σχετική φτώχεια αυξήθηκε ελάχιστα, ωστόσο σχεδόν διπλασιάστηκε όταν το κατώτατο όριο καθορίστηκε στα προ της κρίσης επίπεδα (Matsaganis & Leventi, 2014)
- Η σχετική σταθερότητα του δείκτη Gini κατά τη διάρκεια της κρίσης οφειλόταν στο γεγονός ότι όλοι έγιναν φτωχότεροι μαζί, και όχι στο ότι τα χαμηλά εισοδήματα συγκλίνουν προς τα πάνω (Danchev et al., 2024)
- Οι εργαζόμενοι που εισέρχονται στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της κρίσης παρουσιάζουν σταθερά χαμηλότερα εισοδήματα (Adamoroulou et al., 2026)
- Διεθνή στοιχεία: τα κέρδη κατά τις φάσεις ανάπτυξης τείνουν να συγκεντρώνονται στην κορυφή, δημιουργώντας ανισότητες που οι βασικοί δείκτες υποτιμούν (Piketty, Saez & Zucman, 2018; Acemoglu et al., 2019)
- Αυτό αποτελεί κίνητρο για την εξέταση της ανισότητας σε έξι αλληλένδετους τομείς, όπου η πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες διαμορφώνει τα αποτελέσματα πέρα από το εισόδημα

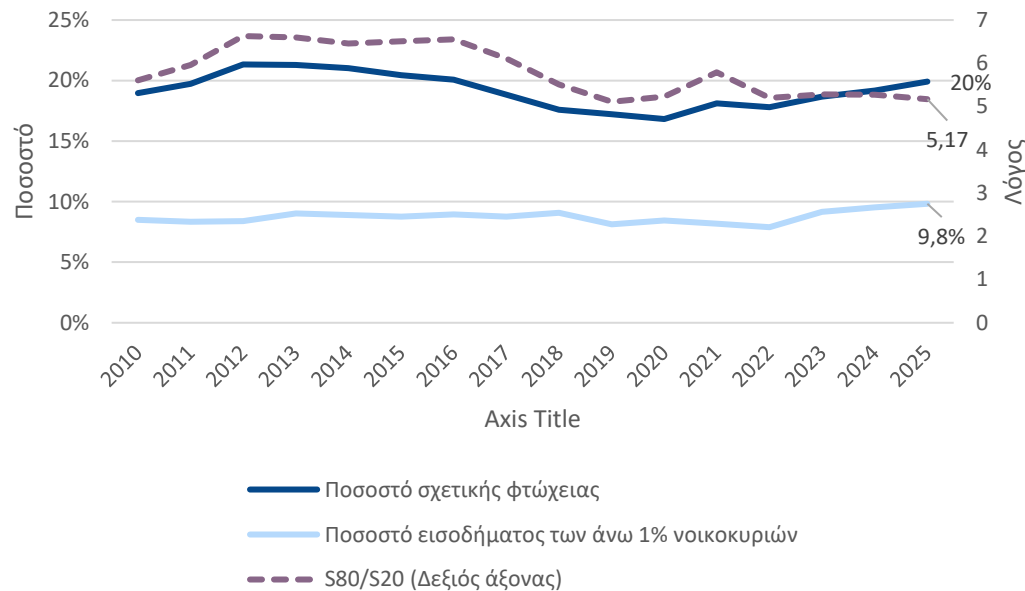

Εισοδηματική ανισότητα – Πέρα από τον μέσο

- Οι άκρες των κατανομών δείχνουν ότι η ανισότητα εκτείνεται πέρα από τον μέσο όρο
- Το ποσοστό των σχετικά φτωχών νοικοκυριών και το μερίδιο εισοδήματος του 1% των πλουσιότερων αυξάνονται μετά το 2021

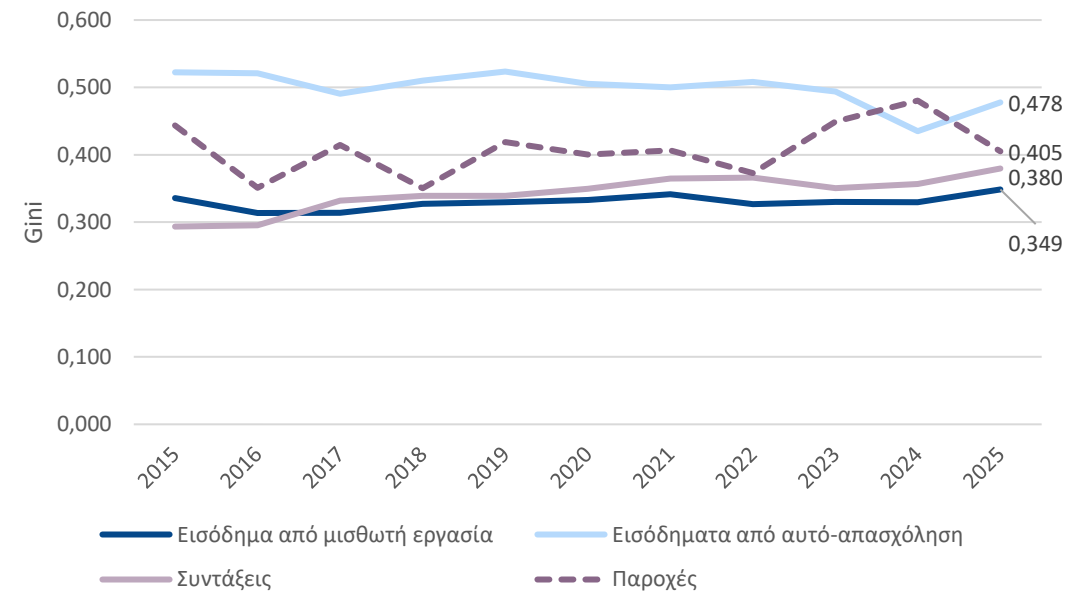
- Τα εισοδήματα από αυτοαπασχόληση παρουσιάζουν δομικά υψηλότερη ανισότητα
- Τα εισοδήματα των μισθωτών και οι συντάξεις: τα πιο ισότιμα κατανεμημένα και σταθερά
- Οι κοινωνικές παροχές παρουσιάζουν διακυμάνσεις, γεγονός που καταδεικνύει τον αντισταθμιστικό και αναδιανεμητικό τους ρόλο

Δείκτες ανισότητας

Πηγή: ELSTAT – EU SILC. Υπολογισμοί: IOBE

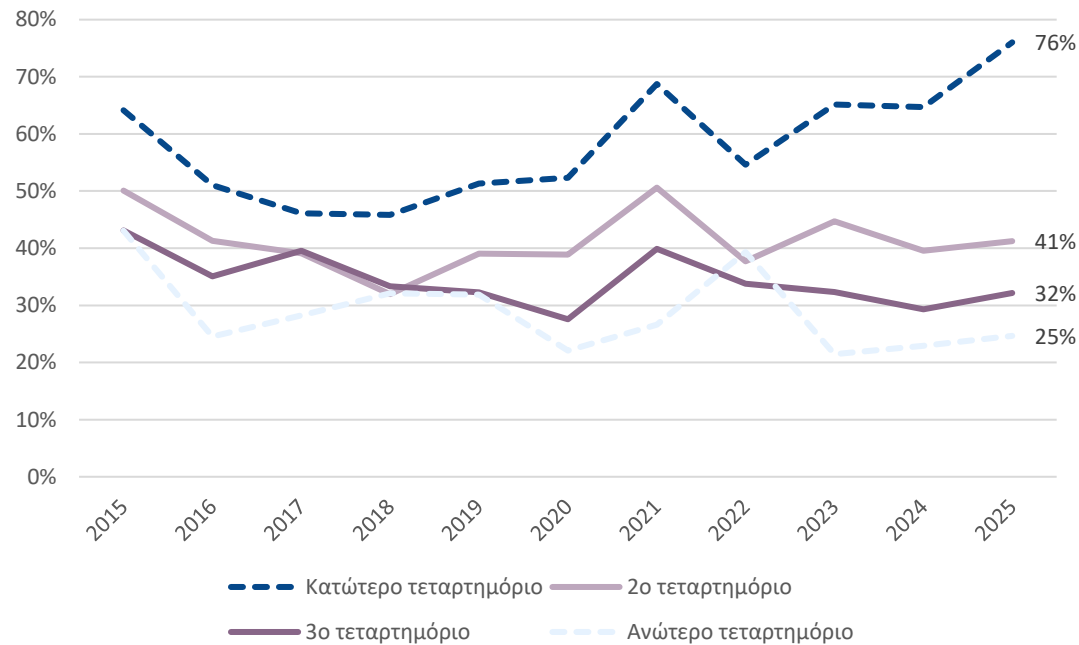
Gini ανά πηγή εισοδήματος

Πηγή: ELSTAT – EU SILC. Υπολογισμοί: IOBE

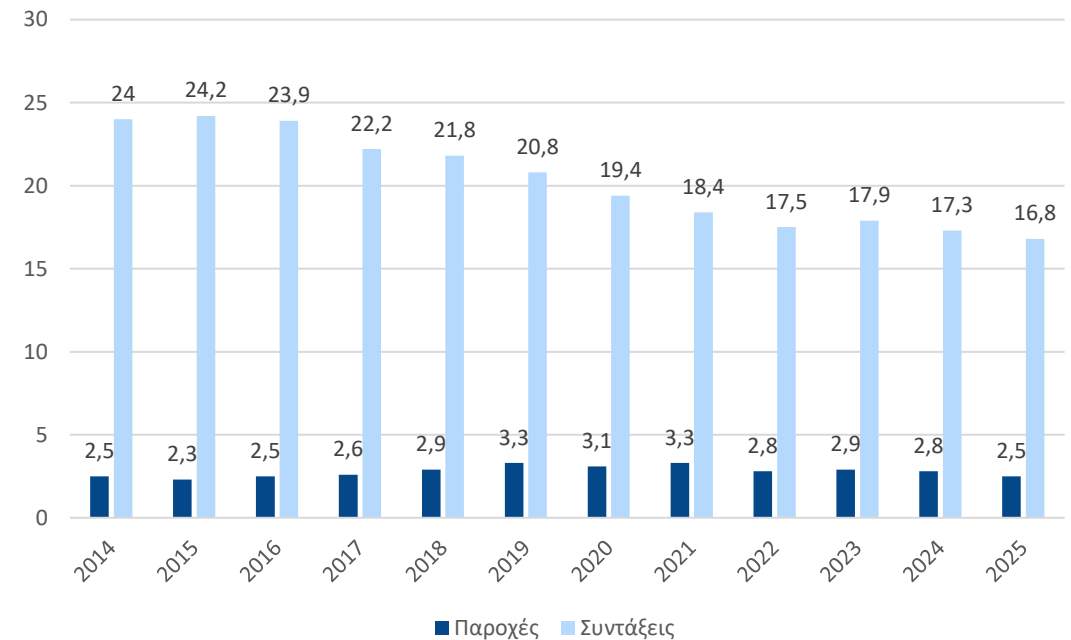
Εισοδηματική ανισότητα – Η κοινωνική προστασία είναι προοδευτική, αλλά οι παροχές έχουν περιορισμένη αναδιανεμητική ισχύ

Παροχές ως ποσοστό του ακαθάριστου εισοδήματος, ανά τεταρτημόριο καθαρού εισοδήματος των νοικοκυριών

Πηγή: ELSTAT – EU SILC. Υπολογισμοί: IOBE

Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στον δείκτη Gini στην Ελλάδα

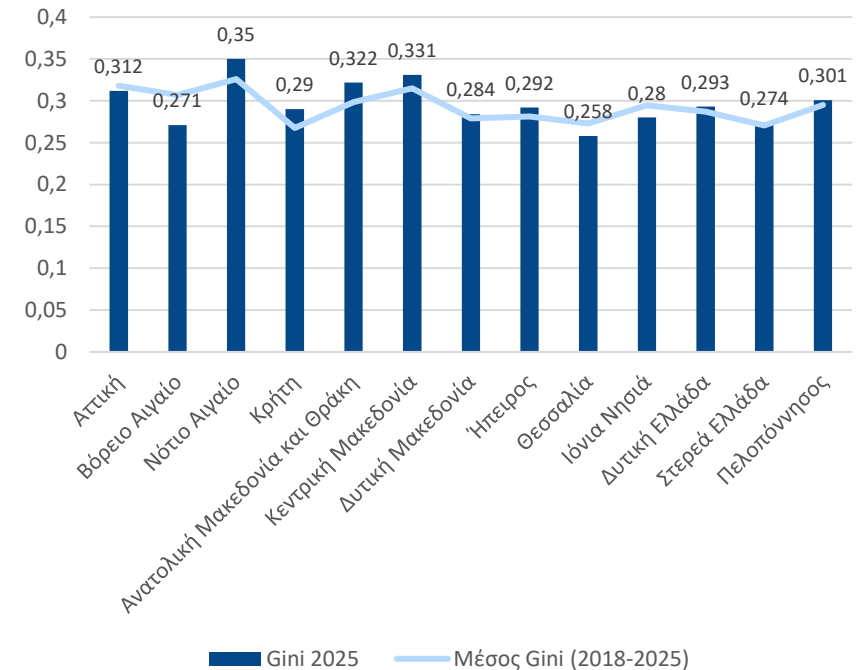
Πηγή: ELSTAT – EU SILC. Υπολογισμοί: IOBE

- Το κατώτατο τεταρτημόριο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις κοινωνικές παροχές, με την εξάρτηση αυτή να αυξάνεται εκ νέου μετά το 2020
- Οι συντάξεις αποτελούν, εκ πρώτης όψεως, μηχανισμό αναδιανομής, αλλά η επίδρασή τους έχει εξασθενήσει
- Η επίδραση των κοινωνικών παροχών είναι μικρή (2-3 μονάδες Gini), από τις χαμηλότερες στην ΕΕ

Εισοδηματική ανισότητα - Κύρια ευρήματα

- **Ασύμμετρη ανάκαμψη μετά το 2017:**
 - Εργαζόμενα νοικοκυριά: Αύξηση του εισοδήματος των εργαζόμενων νοικοκυριών
 - Τα νοικοκυριά που εξαρτώνται από κοινωνικές μεταβιβάσεις παρέμειναν ουσιαστικά στάσιμα
- **Ένα αδύναμο σύστημα αναδιανομής:**
 - Η κοινωνική προστασία έχει προοδευτικό σχεδιασμό, αλλά η επίδραση των παροχών στην ανισότητα παραμένει από τις χαμηλότερες στην ΕΕ.
- **Δομικά ευάλωτες ομάδες:**
 - Τα μονογονεϊκά νοικοκυριά και τα νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενους είναι ιδιαίτερα ευάλωτα
 - Τα άτομα νεότερης ηλικίας εξακολουθούν να διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας
 - Το μέσο εισοδηματικό χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει σε γενικές γραμμές
- **Διαρθρωτική γεωγραφία της ανισότητας:**
 - Η Αττική, η περιφέρεια με το υψηλότερο μέσο εισόδημα νοικοκυριού, καταγράφει επίσης έναν από τους υψηλότερους περιφερειακούς δείκτες Gini.
 - Οι περιφέρειες με χαμηλότερη εσωτερική ανισότητα δεν είναι απαραίτητα σε καλύτερη κατάσταση, καθώς η πιο ομοιόμορφη κατανομή τους αντανακλά κυρίως ένα χαμηλότερο επίπεδο εισοδήματος

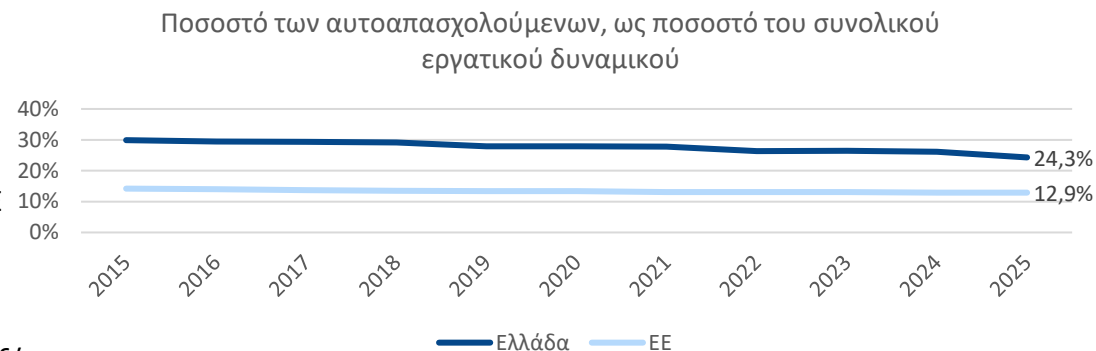
Δείκτης Gini ανά περιφέρεια NUTS2, 2025 και μέσος όρος 2018-2025

- Βελτίωση της θεσμικής προστασίας και της συλλογής δεδομένων για μορφές εργασίας πέραν της τυπικής μισθωτής απασχόλησης
- Ενίσχυση των παροχών με στόχο τη σύγκλιση στην ΕΕ
- Εφαρμογή στοχευμένων πολιτικών περιφερειακής σύγκλισης

Ανισότητα στην Εργασία – Κύρια ευρήματα

- **Υψηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης:**
 - Το ¼ των εργαζομένων είναι αυτοαπασχολούμενοι, το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ
- **Επίμονη παραοικονομία:**
 - Παρά τη μείωση που παρατηρείται μετά την κρίση (χάσμα ΦΠΑ 24% το 2019, 11% το 2023), η παραοικονομία παραμένει υψηλή σε σχέση με ΕΕ
 - Υψηλότερα ποσοστά ανεπίσημης απασχόλησης μεταξύ γυναικών και σε μη αστικές περιοχές
- **Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης:**
 - Τρίτο χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην ΕΕ, ιδιαίτερα χαμηλό μεταξύ των γυναικών και των ατόμων με αναπηρία
 - Δεύτερο υψηλότερο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (υπερβαίνει το 50% των ανέργων), υψηλή διαρθρωτική ανεργία
- **Αδύναμη αντιπροσωπευτικότητα επαγγελματικών ενώσεων:**
 - Κάλυψη συλλογικών διαπραγματεύσεων κάτω του 30%, πολύ χαμηλότερη από τον στόχο της ΕΕ (80%)

Πηγή: Eurostat

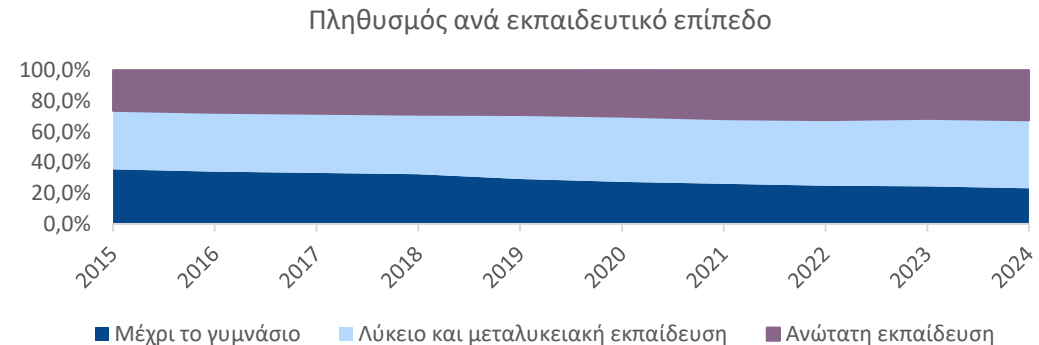

Πηγή: Eurostat

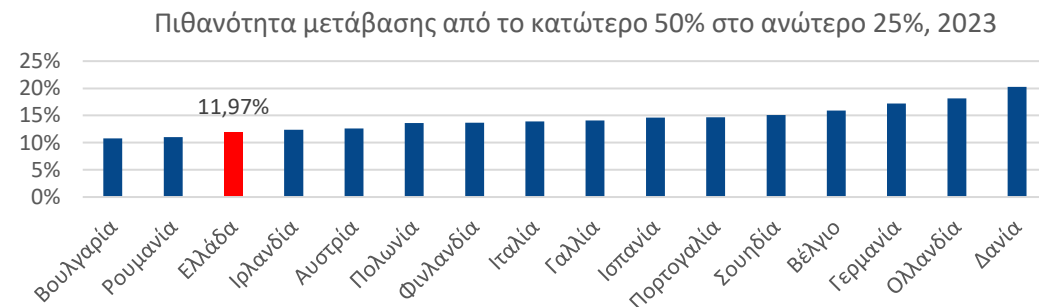
- Κατάργηση των παραγόντων που αποθαρρύνουν την μισθωτή απασχόληση, μέσω της μείωσης της φορολογίας των μισθών και του μη μισθολογικού κόστους
- Περαιτέρω περιορισμός της παραοικονομίας μέσω της στοχευμένης χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών και ελέγχων βάσει κινδύνου
- Πολιτικές για την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ατόμων με αναπηρία
- Ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας των συνδικαλιστικών οργανώσεων, τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών, και ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων

Ανισότητα στην Εκπαίδευση – Κύρια ευρήματα

- **Η επέκταση της εκπαίδευσης έχει μειώσει ορισμένες ανισότητες:**
 - Απότομη αύξηση του ποσοστού των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τις τελευταίες δεκαετίες
 - Σημαντική αύξηση της συμμετοχής των γυναικών
- **Περιορισμένη διαγενεακή κινητικότητα:**
 - Τα παιδιά από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα έχουν συστηματικά μικρότερες πιθανότητες να καταλάβουν θέσεις σε τομείς υψηλής ζήτησης σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ
 - Το χάσμα στις φιλοδοξίες για επαγγέλματα με υψηλές αποδοχές είναι πιο έντονο στην Ελλάδα
- **Ιδιωτική και «παράλληλη» εκπαίδευση:**
 - Συνεχιζόμενη εξάρτηση από ιδιωτικά μαθήματα για την προετοιμασία στις εθνικές εξετάσεις
- **Παρατεταμένες σπουδές:**
 - Πάνω από το ήμισυ των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερβαίνουν την επίσημη διάρκεια των σπουδών

Πηγή: ELSTAT – LFS Data. Υπολογισμοί: IOBE

Πηγή: GDIM (Global Database on Intergenerational Mobility), 2023

- Ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης για τη μείωση των ανισοτήτων πριν από την είσοδο στο δημοτικό σχολείο
- Διεύρυνση της πρόσβασης σε σχολεία με υψηλότερες επιδόσεις μέσω υποτροφιών και κινήτρων
- Αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσω στενότερων δεσμών με τους εργοδότες και εκσυγχρονισμένης υποδομής
- Χρήση ψηφιακών εργαλείων και συστημάτων δεδομένων για την παρακολούθηση των ανισοτήτων και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών

Ανισότητα στην Υγεία – Κύρια ευρήματα

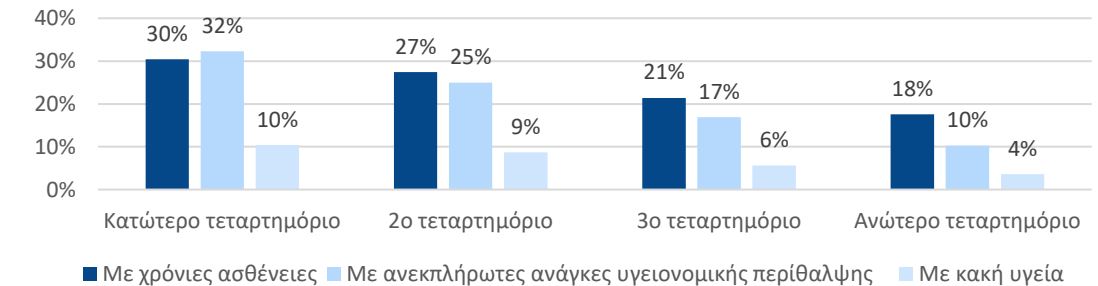
- **Υψηλές ιδιωτικές δαπάνες:**
 - Η Ελλάδα καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα (υψηλότερα) ποσοστά δημόσιων (ιδιωτικών) δαπανών για την υγεία στην ΕΕ
- **Διαφοροποίηση της κατάστασης υγείας ανάλογα με το εισόδημα:**
 - Οι ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος αναφέρουν χειρότερη αυτό-αξιολόγηση της υγείας τους και υψηλότερη επικράτηση χρόνιων παθήσεων
- **Άνιση πρόσβαση στην περίθαλψη:**
 - Οι ανεκπλήρωτες ιατρικές ανάγκες είναι αρκετές φορές υψηλότερες στο κατώτατο εισοδηματικό πεμπτημόριο σε σύγκριση με το ανώτατο
 - Ανισότητες εμφανίζονται επίσης ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης και τον βαθμό αστικοποίησης
- **Διαρθρωτικές αδυναμίες:**
 - Υποανάπτυκτη δημόσια πρωτοβάθμια περίθαλψη και προσανατολισμός προς τα νοσοκομεία
 - Στρεβλώσεις στην κατανομή των δημόσιων πόρων, με πολύ υψηλές δαπάνες για φάρμακα και πολύ χαμηλές δαπάνες για την πρόληψη

Δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη ανά πηγή χρηματοδότησης, ως ποσοστό του ΑΕΠ

Ποσοστό ατόμων με προβλήματα υγείας ανά εισοδηματικό τεταρτημόριο

Πηγή: Eurostat. Υπολογισμοί: IOBE

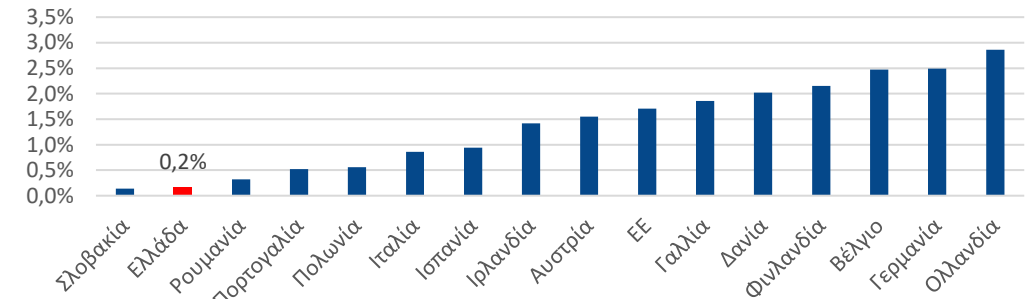
Πηγή: Eurostat. Υπολογισμοί: IOBE

- **Ενίσχυση της δημόσιας πρωτοβάθμιας περίθαλψης με στόχο τη μείωση της εξάρτησης από την χρήση δαπανηρών και κατακερματισμένων υπηρεσιών**
- **Μείωση της εξάρτησης από τις πληρωμές από την τσέπη του πολίτη**
- **Επαναπροσανατολισμός των δημόσιων δαπανών προς την πρόληψη, που αποτελεί βασική προϋπόθεση για τον διαχωρισμό της κατάστασης της υγείας από την οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών**

Ανισότητα στη Μακροχρόνια φροντίδα – Κύρια ευρήματα

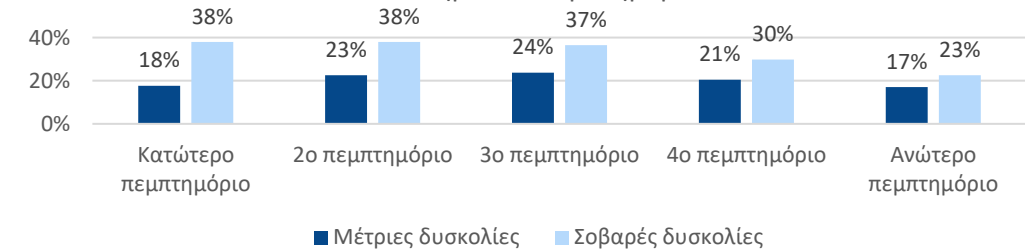
- **Ένας υποανάπτυκτος πυλώνας του κράτους πρόνοιας:**
 - Οι δημόσιες δαπάνες για τη μακροχρόνια φροντίδα συγκαταλέγονται σταθερά μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ
 - Μεγάλη εξάρτηση από την οικογενειακή και την ιδιωτική φροντίδα
- **Άνιση πρόσβαση και οικονομική επιβάρυνση:**
 - Οι δυσκολίες στην προσωπική φροντίδα και στις οικιακές δραστηριότητες συγκεντρώνονται στα χαμηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια
 - Τα έξοδα που καταβάλλονται από την τσέπη των πολιτών για επίσημες υπηρεσίες δημιουργούν εμπόδια πρόσβασης, ιδίως για τα νοικοκυριά με χαμηλότερα εισοδήματα
- **Φύλο και βάρος της άτυπης φροντίδας:**
 - Οι γυναίκες παρέχουν ένα δυσανάλογο μερίδιο των ωρών άτυπης φροντίδας, γεγονός που περιορίζει την απασχόληση των γυναικών
- **Δημογραφικές πιέσεις στο μέλλον:**
 - Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ που θα αντιμετωπίσουν τις πιο έντονες δημογραφικές πιέσεις τις επόμενες δεκαετίες
 - Η αυξανόμενη ζήτηση για φροντίδα θα συμπέσει με τη μείωση του αριθμού των άτυπων, οικογενειακών φροντιστών

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για τη μακροχρόνια φροντίδα (ως ποσοστό του ΑΕΠ), 2023

Πηγή: Eurostat, European Health Interview Survey (EHIS)

Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκτέλεση δραστηριοτήτων προσωπικής φροντίδας ή οικιακών εργασιών, ανά εισοδηματικό πεμπτημόριο

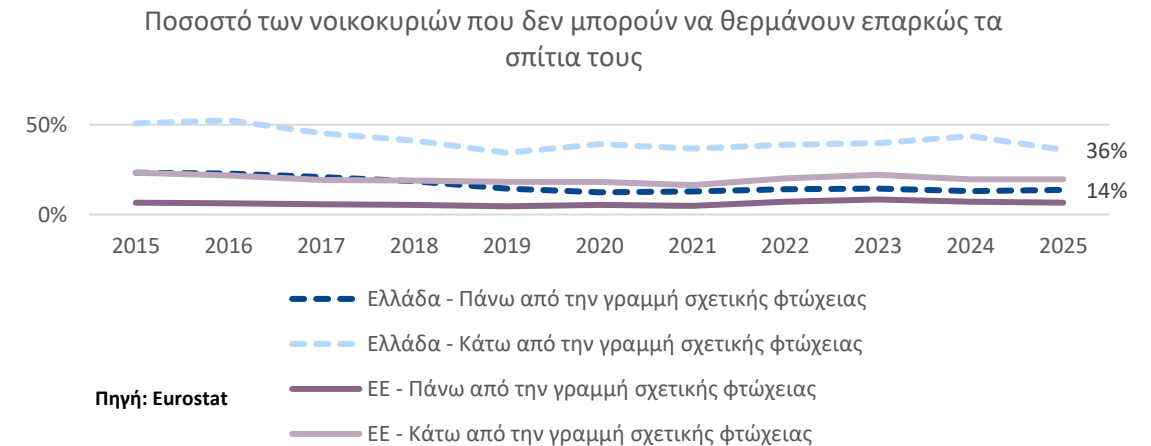
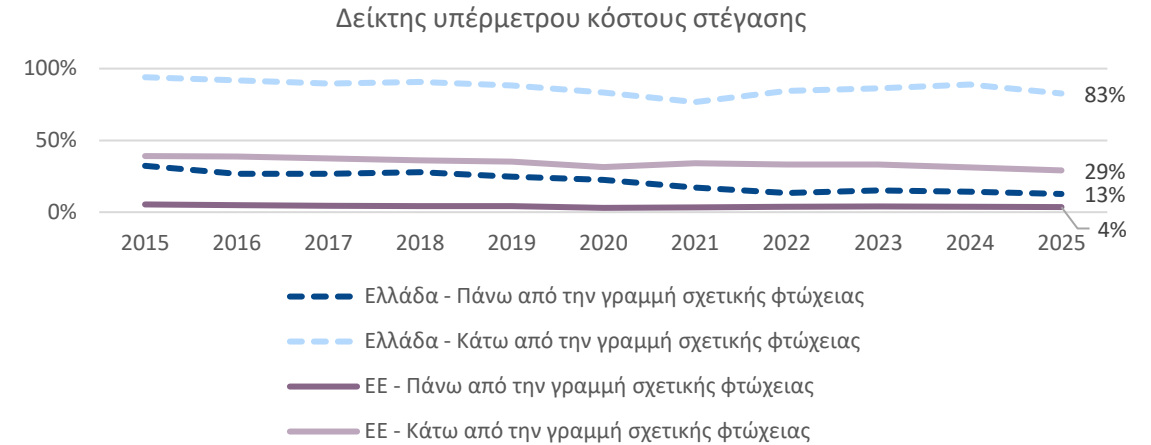

Πηγή: Eurostat, European Health Interview Survey (EHIS)

- **Επέκταση των υπηρεσιών κοινοτικής φροντίδας και φροντίδας στο σπίτι, με στόχο τη στήριξη της διαβίωσης των ηλικιωμένων στο οικείο περιβάλλον τους**
- **Μείωση της εξάρτησης από την άτυπη φροντίδα που παρέχεται από την οικογένεια, ιδίως του βάρους που φέρουν οι γυναίκες**
- **Αντιμέτωπιση της μακροχρόνιας φροντίδας όχι μόνο ως μέσου κοινωνικής προστασίας, αλλά και ως απαραίτητης επένδυσης στην κοινωνική συνοχή, λαμβάνοντας υπόψη τις δημογραφικές προοπτικές**

Ανισότητα στη Στέγαση – Κύρια ευρήματα

- **Αυξανόμενες πιέσεις στην οικονομική προσιτότητα:**
 - Το βάρος του κόστους στέγασης συγκαταλέγεται μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, ιδίως για τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα
- **Υποβάθμιση της ιδιοκατοίκησης ως μέσου κοινωνικής προστασίας:**
 - Τα ποσοστά ιδιοκτησίας μειώνονται στα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα, ενώ η πρόσβαση εξαρτάται όλο και περισσότερο από την κληρονομιά και τους οικογενειακούς πόρους, διευρύνοντας τη διαγενεακή ανισότητα
- **Ποιότητα και ενεργειακή φτώχεια:**
 - Ο υπερπληθυσμός, η υγρασία και τα δομικά προβλήματα συγκεντρώνονται στα νοικοκυριά με χαμηλότερα εισοδήματα
 - Η αδυναμία να διατηρηθεί η κατοικία επαρκώς θερμαινόμενη έχει επιδεινωθεί από την ενεργειακή κρίση του 2021, επεκτεινόμενη πέρα από τις πιο ευάλωτες ομάδες

- Δημιουργία ενός αποτελεσματικού πλαισίου κοινωνικής στέγασης με στοχευμένη στήριξη για ενοικιαστές χαμηλού εισοδήματος
- Αύξηση της προσφοράς προσιτών ενοικιαζόμενων κατοικιών
- Αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας μέσω βελτιώσεων της ποιότητας στέγασης για νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος

Συμπεράσματα

Η μείωση του δείκτη Gini αντανακλά μια πραγματική, αλλά κάπως άνιση πρόοδο:

- Η αύξηση της απασχόλησης και η αύξηση των μισθών ωφέλησαν κυρίως τα εργαζόμενα νοικοκυριά, ενώ τα νοικοκυριά που εξαρτώνται από κοινωνικές μεταβιβάσεις έμειναν πίσω
- Οι νέοι, τα μονογονεϊκά νοικοκυριά και οι γυναίκες εξακολουθούν να είναι δυσανάλογα εκτεθειμένοι στις πιέσεις της αγοράς εργασίας

Η αγορά εργασίας έχει βελτιωθεί, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται διαρθρωτικές αδυναμίες:

- Η ανεργία έχει υποχωρήσει σημαντικά από τα υψηλά επίπεδα της περιόδου της κρίσης, η άτυπη οικονομία έχει συρρικνωθεί
- Η μακροχρόνια και η διαρθρωτική ανεργία, η χαμηλή συμμετοχή, το υψηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης παραμένουν πηγές διαφόρων μορφών ανισότητας

Η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες συνεχίζει να περιορίζει την ισότητα:

- Στην εκπαίδευση, η ευρύτερη πρόσβαση συνυπάρχει με την ιδιωτική «παράλληλη εκπαίδευση» και την περιορισμένη κινητικότητα από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα προς τομείς υψηλής ζήτησης
- Ακόμη και καθώς η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη ανάκαμψε μετά την κρίση, τα υψηλά έξοδα συνεχίζουν να βαρύνουν δυσανάλογα τα φτωχότερα νοικοκυριά
- Στη μακροχρόνια φροντίδα, η περιορισμένη δημόσια κάλυψη μεταφέρει το βάρος στα νοικοκυριά και, δυσανάλογα, στις γυναίκες ως άτυπες φροντιστές
- Στον τομέα της στέγασης, η αύξηση των ενοικίων δημιουργεί πιέσεις που δεν αποτυπώνονται στους τυπικούς δείκτες εισοδήματος, ειδικά για τα νοικοκυριά που μεταβαίνουν από την ιδιοκτησία στην ενοικίαση

Προοπτικές για μελλοντική έρευνα:

- Συνδυασμός φορολογικών αρχείων με στοιχεία από έρευνες νοικοκυριών, με στόχο την καλύτερη αποτύπωση της ανισότητας στα άκρα της κατανομής
- Σύνδεση πλούτου και εισοδήματος: Σύνδεση της ανισότητας στον πλούτο με την ανισότητα στο εισόδημα
- Ανάλυση δεδομένων πάνελ για να εξεταστεί εάν και σε ποιο βαθμό η εισοδηματική ανισότητα μεταδίδεται μέσα στα έτη

Ευχαριστούμε για την προσοχή σας